

# Symposium

## *DSM-5 en de therapeutische relatie bij persoonlijkheidsstoornissen*

Bennekom, 2 oktober 2015

Jan Bernard  
Maarten Lange  
Martijn Stöfse  
Adriaan Sprey

## Praktijkboek Persoonlijkheidsstoornissen, herziene druk



## KERNgedrag bij persoonlijkheidsstoornissen (R-midden)

Definitie KERNgedrag:

Hoogfrequent, transsituatieel en transtemporeel gedrag  
bijvoorbeeld:

- regisseren                                   BORDERLINE
- devalueren                                   NARCISTISCHE
- overmatig best doen                    DWANGMATIGE
- vermijden (sociaal/gevoelens) VERMIJDENDE
- aanvallen/intimideren                ANTISOCIALE

>ZIE BECK-tabel

## Meest opvallende indruk en kerngedrag bij de 12 persoonlijkheidsstoornissen (AGPS)

*Cluster- Andere Gespecificeerde* persoonlijkheidsstoornissen (AGPS) zijn de  
persoonlijkheden niet behorend bij de officiële 10 (naast de mengbeelden)

Meest opvallende INDRUK  
en kerngedrag:

denk aan:

PASSIEF VERZET tegen eisen  
zich passief verzetten

passief-agressieve  
persoonlijkheidsstoornis

PESSIMISTISCH  
passief reageren  
klagen  
kritiseren

depressieve  
persoonlijkheidsstoornis

SYMPTOOMgedrag (R-staart)  
(as I) en OEFENgedrag

- Angstig vermijdingsgedrag
- Agressief aanvallend gedrag
- Depressief terugtrekkinggedrag
- Verslavingstoenaderingsgedrag/eetstoornis
- Energie-afwijkend gedrag (CVS, ADHD, burnout, bipolaire st.)

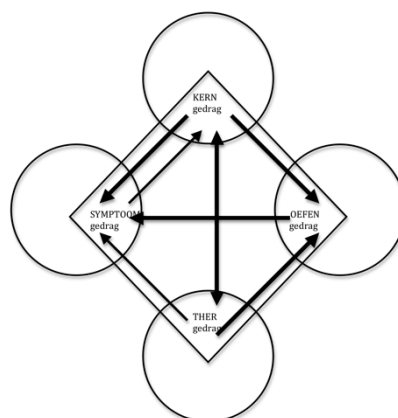
Persoonlijkheidsstoornissen en oefeninggedrag

- Zelden 'volgens het boekje'
- Oefenen niet, te weinig, lukraak, teveel of anders

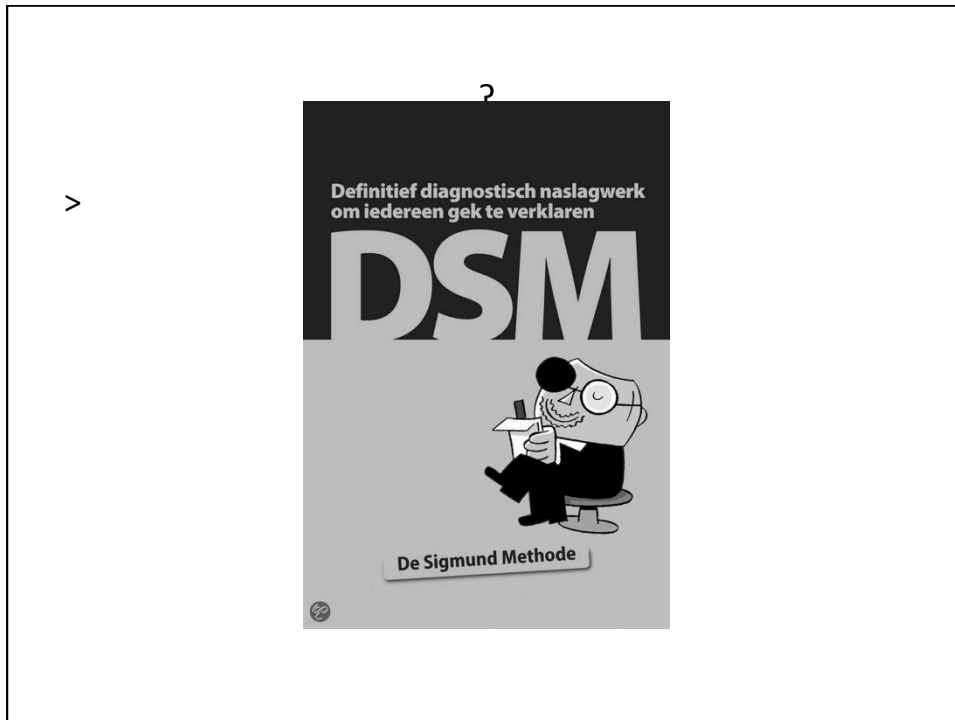
## Oefengedrag bij Persoonlijkheidsstoornissen

VERMIJDER	vermijdt oefenen
NARCIST	devalueert oefenen als 'ordinair'
PERFECTIONIST	oefent zich over de kop
PASSIEF- AGRESSIEVE	verzet zich tegen elke oefening

## Het 'Ruitmodel'







## DSM-5 bij persoonlijkheidsstoornissen

DSM-5 voor 'DUMMIES'  
'continuïteit & innovatie'

DSM-5 categoriaal model  
bij persoonlijkheidsstoornissen

**CLASSIFICATIE**

>DSM-IV is (bijna) gelijk aan DSM-5-classificatie  
'continuïteit'

DSM-5\*-diagnostiek (dimensioneel model)algemene criteria  
'innovatie en individualisering'

- A matig (of meer) persoonlijkheidsdisfunctioneren  
én
- B één (of meer) pathologische persoonlijkheidstrekken
- C transsituatieel en star
- D transtemporeel (vanaf 18e jaar)
- E niet: eerder andere psychische stoornis (state)
- F niet: medicatie, drugs, somatiek
- G niet: cultuur of psychologische ontwikkelingsfase
- H\*hoog frequent kerngedrag (Beck)

DSM-5\*-diagnostiek (dimensioneel model) algemene criteria  
*'innovatie en individualisering'*

A matig (of meer) persoonlijkheidsdisfunctioneren  
(DÀT een PS)

én

B één (of meer) pathologische  
persoonlijkheidsstrekken  
(WELKE PS)

Algemene criteria DSM-5  
(DIMENSIONELE DIAGNOSTIEK)

A DYSFUNCTIONEREN ZELF EN INTERPERSOONLIJK  
*de 'geestelijke gezondheidsmeetlat'*

ZELF is identiteit/zelfbeeld en zelfsturing

INTERPERSOONLIJK is vermogen tot  
empathie en intimiteit



Algemene criteria DSM-5  
(DIMENSIONELE DIAGNOSTIEK)

A DYSFUNCTIONEREN ZELF EN INTERPERSOONLIJK  
*de 'geestelijke gezondheidsmeetlat'*

INTERPERSOONLIJK  
PERSOONLIJKHEIDSDISFUNCTIONEREN (empathie en  
intimiteit) gaat een rol spelen in de therapeutische  
relatie, dus vooraf inschatten

Voorbeeld van globaal persoonlijkheids-  
disfunctioneren bij een vermijdende PS (stap 2a)

1. Zelfbeeld -
2. Zelfsturing -
3. Empathie -/g/+
4. Intimiteit -

Op  $\geq 2$  van de 4 matig of meer disfunctioneren  
> dan diagnose persoonlijkheidsstoornis

### Globaal disfunctioneren bij gezonde persoonlijkheid vs. PS

Maak een globale taxatie van een goede bekende, die je:

- Meest gezonde persoonlijkheid vindt
- Minst gezonde persoonlijkheid vindt

(m.n. 3 EMP en 4. INT in interpersoonlijke domein)

### Algemene criteria DSM-5 (dimensioneel)

- B trekkenprofiel passend bij pathologische  
PERSOONLIJKHEIDSTREKKEN  
in één of meer van de 5 DOMEINEN

Pathologische persoonlijkheidstrekkens gaan een rol spelen in de therapeutische relatie, dus vooraf inschatten

Vijf DSM-5 domeinen en 25 pathologische trekken  
>geïndividualiseerd patroon

> ZIE DSM-5-CHECKLIST

**ONGeremdheid**

- impulsiviteit
- onverantwoordelijk/risicant gedrag
- rigide perfectionisme (\*R)

**Negatieve Affectiviteit**

- depressiviteit
- emotionele instabiliteit
- verlatingsangst

